

НАУКОВІ СТАТТІ

Соціально-економічні проблеми Донбасу

УДК 332.135+316.323+338.246.8(477.62)

А. М. Колосов,
доктор економічних наук,

Є. О. Снітко,
кандидат технічних наук,

Н. В. Восьмачкина,
*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ*

РЕІНТЕГРАЦІЯ ДОНБАСУ: СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ

Постановка проблеми. Продовження збройного конфлікту в Донбасі залишається найгострішою проблемою сучасного становища України, без вирішення якої неможливо ні припинення загибелі українських військових, ні втрат мирного населення, ні задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ні прискореного економічного зростання країни. Обговорення даної проблеми в суспільстві останнім часом набуло нового підйому у зв'язку із розповсюдженням ідеї реінтеграції Донбасу, як інтегральної лінії на звертання збройного конфлікту й започаткування процесів його політичного вирішення, яку підтримують як проурядові політичні кола, так і політичні опоненти.

При цьому сам термін «реінтеграція» несподівано набув характеру компромісу, до використання якого залучилися різні політичні сили, від провладних до опонентів з усіх сторін політичного спектру. Широке вживання цього терміну замінило справжнє обговорення реальної проблематики відновлення миру в Донбасі, зокрема, стало поширеним навіть стосовно речей, ніяк не пов'язаних з реінтеграцією як такою. Одним з таких прикладів є продовження вживати назву «Закон про реінтеграцію Донбасу» стосовно нещодавно прийнятого закону «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», який у дійсності не містить ніяких аспектів реінтеграції. Останнім часом вживання терміну «реінтеграція» поширилося ще у зв'язку із обговоренням тематики запровадження міжнародної миротворчої місії для повного припинення воєнної стадії конфлікту в Донбасі та започаткування його політичного вирішення. Однак, і на далі, ні в межах політичних і економічних кіл, ні взагалі в суспільстві практично не ведеться дискусій щодо конкретного наповнення процесу інтеграції будь-якими певними ідеями, інструментами, умовами їхнього здійснення, що й ви-

мусило авторів даної статті торкнутися в неї саме суспільно-економічних аспектів реінтеграції Донбасу.

Аналіз публікацій за визначеною темою. Основним офіційним документом, що окреслює в загальних рисах процес мирного завершення збройного конфлікту, залишається прийнятий ще 12 лютого 2015 року «Комплекс заходів з виконання мінських домовленостей» [1]. У подальшому події показали неготовність сторін конфлікту виконувати мінські домовленості в чистому виді, що й породило нові надії, пов'язані із введенням миротворчої місії та започаткуванням процесу економічної реінтеграції Донбасу. Сам процес обговорення особливостей застосування миротворчої місії, що здійснюється в закритому режимі, у суспільній свідомості відображається лише через інформаційний потік засобів масової інформації, тематика якого здебільшого пов'язана взагалі з історією, видами, призначенням міжнародних місій, як, наприклад, це відображено в інформаційному огляді [2]. Численні наукові праці стосовно стану й перспектив розвитку й припинення збройного конфлікту, видані під керівництвом В.П. Горбуліна, такі як [3], все ж таки здебільшого викривають дійсний стан, сценарії розвитку суто в політико-військовому аспекті і не містять тих нових здвигів у суспільній думці щодо очікувань від запровадження миротворчої місії й здійсненні певних кроків з реінтеграції Донбасу.

Що ж стосується усвідомлення суспільством процесів мирної інтеграції Донбасу до єдиного виробничого комплексу України, то воно формується поза результатами наукових досліджень, які найчастіше оминають гострі кути даної тематики. Найбільш дослідженими є питання оцінювання економічних втрат України від збройного конфлікту на певні дати його здійснення [4; 3], частина наукових праць розглядає проблематику економічного розвитку Донбасу в контексті сценаріїв сталого розвитку або глобальної трансформації [5; 6]. У низці

робот автори впритул підходять до розгляду шляхів відновлення економіки України, як наприклад [7; 8], навіть прийнята Концепція державної політики щодо такого відновлення [9]. В аспекті розвитку локальних ринків проблематику відновлення економіки Донбасу розглянуто в останній публікації на цю тематику [10]. Втім, питання, що досліджуються в перелічених і багатьох інших працях, здебільшого розглядаються ще на рівні теоретичного обґрунтування, без провокації подальшого поглиблення бачення проблеми та навіть без найменших натяків на можливість планування цих процесів, застосування необхідних інструментів тощо.

Отже, **метою статті** є спроба представити бачення суспільно-економічних передумов реінтеграції Донбасу для провокування розгортання подальшої дискусії на цю тему.

Виклад основного матеріалу статті. Розуміння величезних негативних наслідків збройного конфлікту в Донбасі для економіки країни і життя людей поєднує суспільство в прагненні до припинення збройного протистояння й започаткування процесу політичної та економічної реінтеграції Донбасу до України. Але на цьому шляху постає багато проміжних питань щодо того, чи стан збройного протистояння відповідає умовам запровадження миротворчої операції, чи статус даної операції відповідає цілі реінтеграції Донбасу і що саме складає суть цієї реінтеграції. На жаль, свідомість суспільства стосовно реінтеграції Донбасу складається на фоні майже повного вакууму інформації щодо розкриття можливих шляхів цього процесу під впливом численних розрізнених інформаційних вкидань стосовно різних сторін реінтеграції: воєнної, суспільної, економічної.

Так, воєнна сфера відіграє ту провідну роль, що саме застосування міжнародних миротворчих сил можливе лише за умови досягнення рівня значного замирення на лінії протистояння, але при відсутності інструментів об'єктивної оцінки гостроти протікання збройного конфлікту і таке питання потребує додаткового узгодження. Досі в загальному використанні лунають різні оцінки одного й того ж стану конфлікту, від чергових перестрілок до справжньої війни, навіть спеціальний представник США К. Волкер, що веде перемовини стосовно умов застосування миротворчих сил, при відвіданні зони збройного конфлікту в його більш-менш спокійній фазі дозволив себе висловлення щодо нього як до «гарячої війни» [11].

У опублікованій раніше нашій статті було проаналізовано змінювання стану збройного конфлікту від найбільш «гарячої» стадії у 2014 році, протягом певних загострень протягом 2015 року (після укладення Комплексу заходів з виконання мінських угод) і поступовим зменшенням гостроти конфлікту за показником середніх добових втрат військових (загиблими і пораненими) на рівні 0,82 особи, що

може вважатися цілком відповідним умовам введення миротворчої місії [12]. Втім, відсутність певної дипломатичної визначеності стану припинення збройного конфлікту породжує суспільні побоювання загострення збройного протистояння, спровокованого будь-якими приводами у будь-який час.

Суспільно-політичний аспект усвідомлення можливості реінтеграції Донбасу взагалі формується під впливом виключно заяв політичних діячів та їх коментаторів стосовно двох питань:

- 1) прийняття або принципового неприйняття мінських домовленостей як єдиного міжнародно визначеного шляху врегулювання проблеми Донбасу;
- 2) особливостей запровадження миротворчої місії в Донбасі.

Найбільші коливання поглядів викликає невизначеність модальності застосування міжнародних миротворчих сил. Особливістю формування суспільного відношення до цього питання є те, що жодна зі стадій, які проходить усвідомлення даного процесу, не може вважатися здійсненою, оскільки кінцеве рішення потребує затвердження Радою безпеки ООН. Втім, інтенсивність очікування цього кроку переважно схиляє до думки про його невідворотність. Саму стадійність процесу вироблення рішення про особливості запровадження миротворчих сил можна представити за його усвідомленням одним із найголовніших учасників перемовин на найвищому рівні – спеціальним представником США К. Волкером [13], який підтверджує можливість прийняття рішення від найменшого застосування миротворчої місії у якості допоміжних сил контролю лінії збройного протистояння до максимального охоплення їхньою контрольною функцією всієї окупованої території Донбасу, навіть із виходом до державного кордону між Україною і Росією.

Усвідомленість суспільством економічних аспектів реінтеграції Донбасу формується між плюсами міркувань щодо економічних втрат від продовження збройного конфлікту і, навпаки, можливості й здатності Донбасу до відновлення свого економічного потенціалу.

У раніше опублікованій нами статті [14] показано рівень утрати виробничого потенціалу Донбасу внаслідок збройного конфлікту, оцінений за показниками зменшення індексів обсягів виробництва продукції по проходженні кожної фази збройного конфлікту:

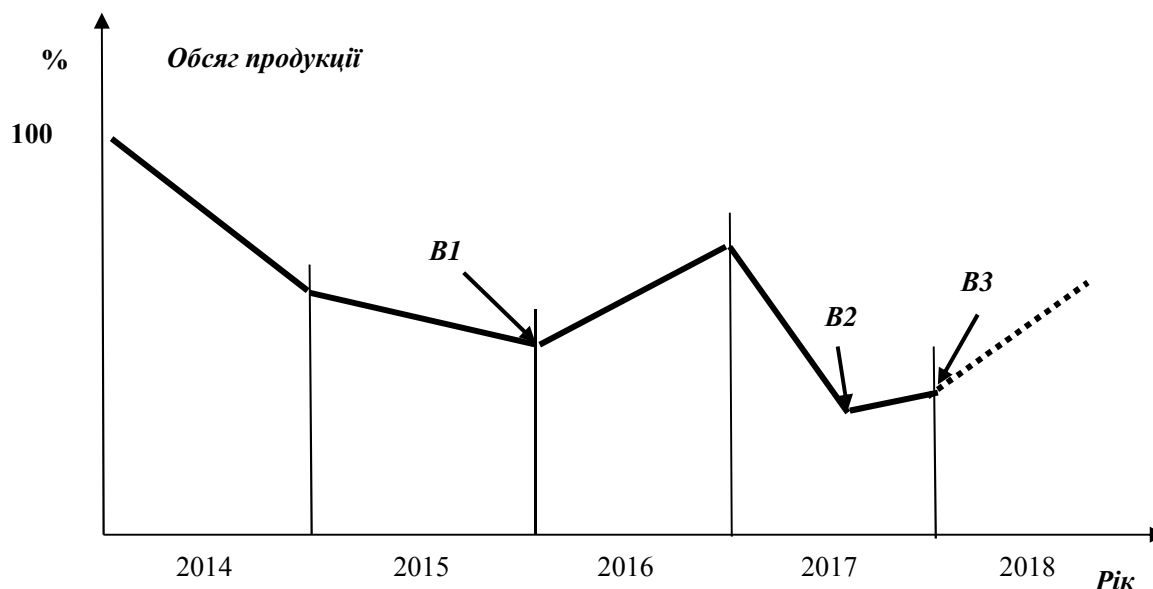
1) після найбільш гострої фази 2014 року, коли обсяги виробництва в Донбасі різко впали внаслідок бойових дій;

2) протягом 2015 року, коли значна частка підприємств опинилася на непідконтрольній Україні території;

3) внаслідок здійсненої на початку 2017 року економічної блокади підприємств на непідконтрольній території, що працювали в законодавчому полі України.

Одночасно було розкрито й внутрішні відновлювальні здатності виробничого комплексу Донбасу, який демонстрував змінювання від'ємних показників індексів виробництва продукції на позитивні після кожного чергового етапу втрати обсягів виробництва. Так, вже по результатах 2016 року виробничий потенціал Донбасу вперше продемонстрував зростання на фоні більш-менш стабільної ситуації в зоні збройного конфлікту. Вдруге, після втрати виробничих потужностей у результаті економічної

блокади, ще до закінчення 2017 року виробничий потенціал Донбасу знов продемонстрував деяке зростання, продовження якого, за відкрито проголошеними планами Донецької і Луганської обласних державних адміністрацій, передбачено вже з початку 2018 року. Отже, інтеграція наявних статистичних даних стосовно динаміки змінюваності індексів виробництва виробничого продукції по фазах протікання збройного конфлікту, дозволяє відобразити його діаграмою на рис. 1.

Рис. 1. Графік втрати й відновлення виробничого потенціалу Донбасу: B1, B2, B3 – точки прояву відновлюваної здатності

На рис. 1 відзначимо три точки початку відновлення виробничого потенціалу Донбасу:

B1 – у результаті стабілізації лінії збройного протистояння і налагодження співробітництва підприємств по обидві його боки;

B2 – у результаті призупинення негативних наслідків економічної блокади підприємств, які працювали на непідконтрольній території Донбасу за українським законодавством;

B3 – передбачена поточними планами відновлення Донбасу на 2018 рік.

Суто внутрішні плани обласних державних адміністрацій стосовно відновлення виробничого потенціалу Донбасу можуть бути значно підсилені й самими підприємствами за рахунок відновлення, хоча й частково, деякої співпраці між суб'єктами з обох боків лінії розмежування. Перш за все, у сфері розрахунків за енергоресурси, що подаються на неконтрольовану територію, та у вугільному постачанні з неконтрольованою територією безпосередньо в Україну, минаючи постачання того ж вугілля через Російську Федерацію у ролі посередника. Цьому завданню може посприяти й положення прийнятого Закону України «Про особливості державної полі-

тики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», яким порядок перетину лінії розмежування вантажами залишається за рішенням Кабінету Міністрів України, чим можна скористатися для оптимізації виробничої взаємодії підприємств по обидві сторони розподілу в загальних інтересах України.

Загальне уявлення процесу формування суспільної свідомості щодо проблематики реінтеграції Донбасу представимо в вигляді табл. 1.

Блокове представлення процесу формування суспільної свідомості стосовно реінтеграції Донбасу в табл. 1 показує, що конкретне наповнення програми реінтеграції (у блоці 44) залежить від темпів і характеру вирішення питань із застосування міжнародних миротворчих сил (у блоках 22-24). Очевидно, що за відсутністю остаточно прийнятих політичних рішень процеси економічної реінтеграції Донбасу не можуть поки що бути предметом планування, але залишаються предметом прогнозування у вигляді певних сценаріїв, пов'язаних з варіантами можливого перебігу подій із запровадження миротворчої місії.

**Стан формування суспільної свідомості щодо реінтеграції Донбасу
по блоках (значком «х» позначено здійснені блоки)**

1. Усвідомлення гостроти збройного конфлікту		2. Усвідомлення щодо застосування міжнародних миротворчих сил (ММС)		Економічні аспекти			
				3. Оцінка втрат від збройного конфлікту		4. Наявність здатності до відновлення	
11. Гостра стадія зліта 2014 по 15.02.2015 р.	Х	21. За планом мінімального використання на лінії зіткнення	Х	31. Внаслідок бойових дій протягом 2014 року	Х	41. У результаті стабілізації лінії збройного протистояння	Х
12. Поступове зниження гостроти конфлікту в період 3 20.02.2015 р. до вересня 2017 р.	Х	22. Із застосуванням ММС по всій окупованій території Донбасу		32. Внаслідок залишення частки підприємств на окупованій території	Х	42. У результаті призупинення негативних наслідків економічної блокади Донбасу	Х
13. Найменший рівень гостроти конфлікту після вересня 2017 року	Х	23. Із передачею до ММС контролю над державним кордоном між Україною і Росією		33. Внаслідок втрати підприємств в результаті економічної блокади початку 2017 року	Х	43. У результаті запланованих на 2018 рік заходів економічного зростання	Х
14. Теоретично допустиме загострення збройного протистояння		24. Із створенням органів місцевої адміністрації перехідного періоду		34. У разі загострення збройного протистояння		44. У результаті започаткування економічної реінтеграції Донбасу	

Підсумовуючи очікуваний перебіг подій слід ураховувати, як мінімум, три наступні сценарії реінтеграційних процесів:

1) уповільнений, коли процес реального політичного врегулювання буде започаткований не раніше 2020 року;

2) помірний, пов'язаний із здійсненням миротворчої місії в термінах, що обговорюються, а саме починаючи вже з кінця 2019 – початку 2020 років;

3) прискорений, коли процес мирного врегулювання конфлікту може бути започаткованим уже в 2019 році.

Відповідно до того чи іншого сценарію може й формуватися перелік напрямків і завдань відновлення й економічного розвитку Донбасу, представлений у якості прикладу в табл. 2, за яким:

1) при уповільненому сценарії найбільш актуальними вбачаються заходи підтримки діючої інфраструктури на підконтрольній Україні території та ліквідації тих її критичних розривів, без яких неможливий її розвиток;

2) при помірному – додаткові до попереднього сценарію ресурси повинні бути спрямовані на створення умов поєднання виробничих можливостей обох частин Донбасу у передбаченому майбутньому;

3) при прискореному сценарії можуть безпосередньо вирішуватися завдання з підготовки до реально можливої реінтеграції Донбасу до єдиного економічного комплексу України.

Висновки. Представлене блокове бачення стану формування суспільної свідомості щодо реінтеграції Донбасу дозволяє сконцентрувати увагу центрального керівництва країни і органів місцевого самоврядування в Донецькій і Луганській областях на розробці дієвої програми відродження цілісного виробничого комплексу Донбасу за різними сценаріями розвитку процесів його реінтеграції. Очевидно, що затримка процесів прийнятті політичних рішень щодо застосування миротворчої місії і характер її повноважень можуть привести до повного зламу сьогоденного бачення розглянутих процесів, але це лише повинно стати приводом більш широкого залучення різних суспільних кіл до визначення стратегії економічного розвитку України з урахуванням неминучої реінтеграції всього Донбасу до її цілісного виробничого комплексу.

Література

1. **Комплекс** заходів з виконання мінських угод: електронний ресурс. *Українська правда*. 2015. 12 лют. URL: <http://www.pravda.com.ua/articles/2015/02/12/7058327>. 2. **Миротворча** місія на Донбасі: що підказує Україні світовий досвід. Інститут світової політики. *Європейська правда*. 2016. 18 берез. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/03/18/7046393>. 3. **Світова** гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с. 4. **Відродження** Донбасу: оцінка соціально- економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики: до-

Перелік напрямків і завдань відновлення й економічного розвитку Донбасу за окремими галузями та за сценаріями його реінтеграції

Перелік завдань по варіантах сценаріїв розвитку подій		
Уповільнений (починаючи після 2020 року)	Помірний, (на 2019-2020 роки – додатково до попереднього сценарію)	Прискорений (починаючи з 2019 року)
1	2	3
Металургія		
<p>1. Незначне збільшення випуску металургійної продукції за рахунок більш повного завантаження металургійних підприємств.</p> <p>2. Збільшення експортних поставок чорних металів до рівня 1,8-2,0 млрд. доларів і кольорових металів – до 300-400 млн. доларів.</p> <p>3. Оптимізація постачань на діючі металургійні комбінати Маріуполя, зокрема, із побудовою нової залізничної інфраструктури</p>	<p>Підготовка металургійних підприємств та інфраструктури їхнього постачання до налагодження кооперативних зв'язків із підприємствами неконтрольованої території на шляху їхньої реінтеграції до єдиного виробничого комплексу України із нарощуванням на цій основі обсягів виробництва й експорту на 50-60%</p>	<p>Підготовка до модернізації металургійної промисловості цілого Донбасу в результаті його реінтеграції на основі запровадження безперервного розливу сталі, розширення номенклатури виробів, зокрема, призначених для експорту, зокрема, із залученням зовнішніх інвестицій</p>
Хімічна і коксохімічна промисловість		
<p>1. Збереження й приріст виробництва і експортних постачань хімічної (зокрема, фармацевтичної) продукції міст Рубіжне, Сєвєродонецьк, Костянтинівка (сірчана кислота), Слов'янськ (сода).</p> <p>2. Розвиток інфраструктури забезпечення функціонування ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» з метою виключення впливу воєнних дій.</p> <p>3. Нарощування випуску мінеральних добрив у ПрАТ «Сєвєродонецьке Об'єднання «АЗОТ»</p>	<p>Підготовка хімічних і коксохімічних підприємств та інфраструктури їхнього постачання до налагодження кооперативних зв'язків із підприємствами неконтрольованої території на шляху їхньої реінтеграції до єдиного виробничого комплексу України із нарощуванням на цій основі обсягів виробництва й експорту продукції</p>	<p>1. Відтворення умов максимального завантаження найбільших підприємств галузі (ПрАТ Об'єднання «АЗОТ» у Сєвєродонецьку, ПАТ «Концерн «Стірол» у Горлівці та ін.) з урахуванням підвищеної потреби у мінеральних добривах для звільнених від воєнних дій і введених до сільськогосподарського обороту земель, зокрема, за рахунок збільшення закупівель природного газу зі Східної Європи, у тому числі, із залученням зовнішніх інвестицій.</p> <p>2. Відновлення функціонування фармацевтичних підприємств із включенням їх до виробничих програм згідно із завданнями започаткування медичної реформи</p>
Машинобудування		
<p>Збереження й поступове нарощування випуску продукції, зокрема, шляхом більшого завантаження машинобудівних підприємств м. Краматорська, а також запуску Маріупольського ПАТ «Азовмаш»</p>	<p>1. Підготовка машинобудівних підприємств до налагодження кооперативних зв'язків із підприємствами неконтрольованої території на шляху їхньої реінтеграції до єдиного виробничого комплексу України.</p> <p>2. Збільшення обсягів випуску експортної продукції підприємствами Краматорська, Маріуполя та інших міст, у тому числі, на основі зарубіжних замовлень у порядку міжнародної фінансової підтримки</p>	<p>Відновлення роботи машинобудівних підприємств Лисичанська, Дружковки, Попасної та інших міст у зв'язку із очікуваним зростанням потреби в їхній продукції для вугільної промисловості Донбасу в процесі його реінтеграції, зокрема, на основі програм міжнародної фінансової підтримки</p>

Закінчення табл. 2

1	2	3
Енергетика		
1. Оптимізація постачання вугіллям теплових електричних станцій (ТЕС) на підконтрольній території, зокрема, зокрема, вирішення питання підвозу вугілля до ТЕС у м. Щасті з тимчасово не-підконтрольної території, через відсутність прямого залізничного сполучення м. Щастя ц рештою території України. 2. Модернізація агрегатів ТЕС під інші марки вугілля, що добувається на підконтрольній території. 3. Будівництво електромереж високої напруги для з'єднання ТЕС у м. Щастя з Єдиною енергетичною системою України	1. Підготовка до відновлення Єдиної енергетичної системи України у зв'язку із очікуваною реінтеграцією до неї ТЕС, розташованих на не-підконтрольній території. 2. Відновлення пошкоджених і наразі не використовуваних електричних мереж, маючи на меті їхню потребу для відновлення Єдиної енергетичної системи України	1. Відтворення Єдиної енергетичної системи України з урахуванням темпів реінтеграції до неї ТЕС, розташованих на не-підконтрольній території. 2. Нарощування виробництва електричної енергії, зокрема, з метою відновлення її постачання на експорт до країн Східної Європи
Вугільна промисловість		
Збільшення видобутку вугілля на підконтрольній Україні території для часткової компенсації втрати вугілля від вугільних підприємств на неконтрольованій території	Підготовка до відновлення функціонування вугільної галузі Донбасу як цілісного виробничого комплексу в рамках передбачуваної реінтеграції Донбасу	1. Започаткування корінної реструктуризації вугільної промисловості Донбасу із виведенням з експлуатації нерентабельних шахт одночасно із розвитком виробничої і соціальної інфраструктури вугільних міст і селищ. 2. Відновлення видобування й експорту антрацитів

повідь НАН України. Київ, 2015. 167 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/10.pdf>.

5. **Модернізація** економіки Донецької області: стратегічні сценарії реалізації з позицій сталого розвитку до 2020 року: наук. доп. / В.І. Ляшенко, Ю.М. Харазішвілі, Л.Л. Шамілева, Ю.І. Жихарева; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2016. 120 с.
6. **Східноукраїнський** конфлікт в контексті глобальних трансформацій: зб. статей. Вип. 2. Київ: Український інститут стратегій глобального розвитку і адаптації, 2016. 270 с.
7. **Булєєв І. П., Брюховецька Н. Ю.** Шляхи відновлення економіки України та Донбасу. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 1 (39). С. 4-11.
8. **Беззубко Л.В., Беззубко Б.І.** Розробка стратегії відновлення Донбасу як складник державної політики України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2017. № 1 (17). С. 1-10.
9. **Концепція** Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2016 р. № 892 – р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/892-2016-%D1%80>.
10. **Попова Г.Ю.** Проблеми відновлення економіки Донбасу в контексті модернізації локальних ринків. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 3 (49). С. 25-30.
11. **США** понимают, что конфликт на Донбассе является следствием российской агрессии. *РБК-Ук-*

раїна / Новости. Политика. 2017. 23 июля. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ssha-ponimayut-konflikt-donbasse-vlyetsya-1500816194.html>.
12. **Колосов А.М., Цибулько О.С.** Оцінка стану гостроти збройного протистояння в Донбасі з міркувань достатності умов для прийняття політичних рішень. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 180-186.
13. **Peacekeeping** in Ukraine's Donbas: Opportunities and Risks / International Crisis Group. *Commentary. Europe and Central Asia*. 2018. 6 march. URL: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/donbas-peacekeeping-opportunities-and-risks>.
14. **Колосов А.М.** Економічна блокада підприємств не-підконтрольної частини Донбасу дає свої негативні наслідки. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 3 (49). С. 4-10.

Колосов А. М., Снітко Є. О., Восьмачкіна Н. В. Реінтеграція Донбасу: суспільно-економічні аспекти

Розглянуто стан формування суспільного усвідомлення реінтеграції Донбасу у розрізі воєнного, політичного й економічного аспектів за стадіями їх розвитку в процесі мирного врегулювання збройного конфлікту й застосування міжнародних миротворчих сил для всебічного досягнення умов і вимог комплексу заходів з виконання мінських угод. Еко-

номічні аспекти реінтеграції Донбасу розглянуто в розрізі усвідомлення втрат від збройного конфлікту і наявності здатностей виробничого комплексу Донбасу до відновлення. Представлено перелік напрямів і завдань з економічного розвитку Донбасу у відповідності із сценаріями уповільненого, помірного або прискореного варіантів вирішення питань із запровадження міжнародної миротворчої місії. Представлене блокове бачення стану формування суспільної свідомості щодо реінтеграції Донбасу дозволяє сконцентрувати увагу центрального керівництва країни і органів місцевого самоврядування в Донецькій і Луганській областях на розробці дієвої програми відродження цілісного виробничого комплексу Донбасу за різними сценаріями розвитку процесів його реінтеграції.

Ключові слова: Донбас, реінтеграція, воєнні, політичні й економічні аспекти, суспільна свідомість, сценарії розвитку подій.

Колосов А. Н., Снітко Е. А., Восьмачкіна Н.В. Реінтеграція Донбасса: общественно-экономические аспекты

Рассмотрено состояние формирования общественного сознания относительно реинтеграции Донбасса в разрезе военного, политического и экономического аспектов по стадиям их развития в процессе мирного урегулирования вооруженного конфликта и применения международных миротворческих сил для всестороннего достижения условий и требований комплекса мер по выполнению минских соглашений. Экономические аспекты реинтеграции Донбасса рассмотрены в разрезе осознания потерь от вооруженного конфликта и наличия способностей производственного комплекса Донбасса к восстановлению. Представлен перечень направлений и задач по экономическому развитию Донбасса в соответствии со сценариями замедленного, умеренного или ускоренного вариантов решения вопросов по внедрению международной миротворческой миссии. Представленное блочное видение форми-

рования общественного сознания относительно реинтеграции Донбасса позволяет сконцентрировать внимание центрального руководства страны и органов местного самоуправления в Донецкой и Луганской областях на разработке действенной программы возрождения целостного производственного комплекса Донбасса по разным сценариям развития его реинтеграции.

Ключевые слова: Донбасс, реинтеграция, военные, политические и экономические аспекты, общественное сознание, сценарии развития событий.

Kolosov A., Snitko E., Vosmachkina N. Reintegration of Donbass: socio-economic aspects

The state of formation of public consciousness of the reintegration of the Donbass in the context of the military, political and economic aspects of the stages of their development in the process of peaceful the settlement of an armed conflict and the use of international peacekeeping forces to fully achieve the conditions and requirements of a set of measures to implement the Minsk agreements. The economic aspects of the reintegration of Donbass are examined in the context of the awareness of losses from armed conflict and the availability of the capabilities of the Donbass's production complex for restoration. A list of directions and tasks for the economic development of Donbass in accordance with scenarios of slow, moderate or accelerated options for resolving issues on the implementation of an international peacekeeping mission. The presented block view of the formation of public consciousness regarding the reintegration of the Donbass makes it possible to concentrate the attention of the central government of the country and local governments in Donetsk and Lugansk regions on the development of an effective program for the revival of the integrated production complex of the Donbass under different scenarios for the development of its reintegration.

Keywords: Donbass, reintegration, military, political and economic aspects, public consciousness, scenarios.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2018
Прийнято до друку 19.06.2018